НАХЧЫВАНДА ТӘЈЈАРӘ ГӘЗАСЫНДА ҺӘЛАК ОЛАНЛАРЫН ХАТИРӘСИ ЈАД ЕДИЛИР

АЗӘРБАЈҸАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИ ҺЕЈДӘР ӘЛИЈЕВ ТӘЗӘПИР МӘСҸИДИНДӘ КЕЧИРИЛМИШ МӘРАСИМДӘ ИШТИРАК ЕТМИШДИР

Нахчыванда баш верән тәјјарә гәзасы нәтиҹәсиндә һәлак олмуш һәмвәтәнләримизин хатирәсини јад етмәк үчүн декабрын 7-дә, ҹүмә ахшамы күнү Бакыдакы Тәзәпир мәсҹидиндә мәрасим кечирилмишдир. Азәрбајҹан Республикасынын президенти Һејдәр Әлијев мәрасимдә иштирак етмишдир.

Әввәлҹә намаз гылынды, һәлак оланларын руһуна дуа охунду. Гафгаз Мүсәлманлары Идарәсинин сәдри шејхүлислам Һаҹы Аллаһшүкүр Пашазадә мәрасимә топлашанлара мүраҹиәтлә деди: Бу күн биз бураја, мүгәддәс Тәзәпир мәсҹидинә Нахчыванда баш верән тәјјарә гәзасы нәтиҹәсиндә һәлак олмуш ана-баҹыларымызын, гардашларымызын, өвладларымызын хатирәсини јад етмәк үчүн јығышмышыг. Биз һәлак оланларын аиләләринә, Нахчыван ҹамаатына, бүтүн Азәрбајҹан халгына, бүтүн Гафгаз мүсәлманларына башсағлығы веририк. Әзиз президентимиз Һејдәр Әлијев дә башсағлығы вермәк үчүн бу күн бураја кәлмишдир.

Сонра президент Һејдәр Әлијев мәрасимдә иштиракчылары гаршысында чыхыш етди.

АЗӘРБАЈҸАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИ ҺЕЈДӘР ӘЛИЈЕВИН ЧЫХЫШЫ

— Һөрмәтли һәмвәтәнләр, әзиз гардашларым!

Вәтәндашларымызын һәлак олмасы илә әлагәдар ҹүмә ахшамы күнүндә онларын руһуну јад етмәк үчүн биз бураја — мүгәддәс евә, Тәзәпир мәсҹидинә, Аллаһ евинә кәлмишик. Билдијиниз кими, декабрын 5-дә Нахчыван Мухтар Республикасындан Бакыја учан тәјјарә Нахчыван үзәриндә гәзаја уғрамышдыр. Бунун нәтиҹәсиндә сәрнишинләрин бир һиссәси, демәк олар, әксәријјәти һәлак олмушдур. Верилән мә'луматлара көрә, 81 сәрнишиндән вә үмумијјәтлә тәјјарәдә олан инсанлардан 51-и һәлак олубдур. Јаралананлар, хәсарәт аланлар да вар, онлар мүалиҹә олунурлар.

Билирсиниз ки, мән бу заман харичдә сәфәрдә идим вә һәмин кечә Франсадан, Парисдән учуб Бакыја, Вәтәнимизә кәлдим. Кәлән кими бу мә'луматы алдым. Артыг бизим мувафиг органлар бу гәза, бу фаҹиә илә әлагәдар мүәјјән ишләр көрмәјә башламышдылар вә мән бу ишләрлә шәхсән мәшғул олдум. Бу гәзанын баш вермәсинин сәбәбләрини араш дырмаг үчүн, гәза нәтиҹәсиндә јаранмыш чәтинликләри арадан галдырмаг, һәлак оланларын дәфнини тәшкил етмәк, онларын аиләләринә јардым көстәрмәк үчүн вә башга ишләрин көрүлмәси үчүн лазыми фәрманлар, сәрәнҹамлар вердим, өзүм дә шәхсән бу ишләрлә мәшғул олдум.

Бу бүтүн халгымызын фаҹиәсидир. Инсанларын һәјатдан кетмәси, хүсусән белә гәза нәтиҹәсиндә һәјатдан кетмәси һәмишә чох бөјүк кәдәр доғурур, гәм-гүссә доғурур вә матәм кәтирир. Она көрә дә биз һамымыз бу һадисәдән кәдәрләнмишик, матәм кечиририк. Чүнки Азәрбајҹанын һәр бир вәтәндашы дөвләт үчүн әзиздир вә күман едирәм ки, башга бир вәтәндашын һәлак олмасы һәр бир вәтәндаш үчүн фаҹиәдир.

Мән һәлак оланларын һамысынын аиләләринә вә Азәрбајҹан халгына бу фаҹиә илә әлагәдар дәрһал башсағлығы вермишәм. Һәлак оланларын аиләләринә һәм мадди, һәм мә'нәви јардым көстәрилмәси үчүн лазыми тәдбирләр көрмүшәм. Бу күн исә, бу ҹүмә ахшамы биз дини адәт-ән'әнәмизә көрә бураја, Тәзәпир мәсҹидинә топлашмышыг ки, бу фаҹиәдән бир даһа кәдәрләндијимизи билдирәк, һәлак оланларын руһуна дуалар охунсун вә онлара Аллаһдан рәһмәт диләјәк.

Һәјатымыз сон илләр чәтин мәрһәләләрдән кечир, ағыр күнләр кечиририк. Билдијиниз кими, једди илдән артыгдыр ки, Азәрбајҹана гаршы Ерменистан тәрәфиндән тәҹавүз олунубдур. Иткиләр вермишик, шәһидләр вермишик. Бу күн, ҹүмә ахшамы бүтүн шәһидләрин гәһрәманлығыны, ҹәсурлуғуну јад едирик, онларын хатирәсинә садиглијимизи билдиририк. Мән бүтүн шәһидләрә бир даһа Аллаһдан рәһмәт диләјирәм.

Ерменистанын Азәрбајҹана гаршы тәҹавүзү нәтиҹәсиндә әразимизин бир гисми ишғал олунубдур. Ишғал олунмуш торпаглардан вәтәндашларымыз гачгын дүшүб, ағыр вәзијјәтдә јашајырлар.

Нахчыван Мухтар Республикасы исә, билирсиниз ки, вахтилә, тарихи кечмишдә бурахылмыш сәһвләрә көрә Азәрбајҹанын әсас һиссәсиндән Ерменистанын әразиси илә ајры дүшүбдүр, демәк олар, бир ада шәклиндәдир. Һәр тәрәфдән Ерменистанын әразиси илә әһатә олунубдур. Она көрә дә Ерменистан илә Азәрбајҹан арасында мүһарибә, һәрби мүнагишә башлананда бәри Нахчыван Мухтар Республикасы блокада шәраитиндәдир. Јә'ни өз доғма Вәтәнинин башга һиссәси илә, онун пајтахты Бакы илә әлагәләри тамамилә кәсилиб, јеканә әлагә јолу һава јолудур, тәјјарә иләдир. Дәмир јолу хәтти кәсилиб, автомобил јолу кәсилиб, башга јоллар да јохдур. Нахчыван Мухтар Республикасынын вәтәндашлары анҹаг һава јолу илә, тәјјарәләр васитәсилә Азәрбајҹанын пајтахты Бакы илә, Азәрбајҹанын башга бөлкәләри илә әлагә сахлаја билирләр. Бир дә ки, шүбһәсиз, гоншуларымыз Иран вә Түркијәнин әразисиндән јоллар вар, бунлардан да истифадә олунур. Анҹаг Азәрбајҹанын өз әразисиндән Нахчыван Мухтар Республикасынын дөвләтимизин пајтахты илә билаваситә әлагәсинин кәсилмәсинин мухтар республикада јашајан Азәрбајҹан вәтәндашлары үчүн нә гәдәр ағыр вә чәтин шәраит јаратдығыны шүбһәсиз ки, тәсәввүр едә биләрсиниз.

Белә бир шәраитдә инсанлар орада һәм иглимин сәрт олмасы илә әлагәдар, һәм дә ки, бу шәраитин чох ағыр игтисади чәтинликләр јаратмасы илә әлагәдар олдугҹа ағыр вәзијјәтдә јашајырлар, ағыр һәјат тәрзи кечирирләр. Амма буна бахмајараг, Нахчыван Мухтар Республикасынын вәтәндашлары һеч вахт ирадәләрини итирмәјибләр, сынмајыблар, Азәрбајҹанын әразисини мәрдликлә, ҹәсурлугла горујублар вә горујурлар, өз торпагларынын кешијиндә дурублар, Ерменистанла үзбәүз дајанараг өз торпагларыны сон дәгигәјә гәдәр горумаға габил вә һазырдырлар. Бүтүн бу чәтинликләрин, бүтүн бу ағырлыгларын үзәринә бир дәрд дә кәлди ки, тәјјарәнин гәзаја уграмасы нәтиҹәсиндә Нахчыван Мухтар Республикасы вәтәндашларынын бөјүк бир групу бир дәгигә ичәрисиндә һәлак олду. Орада Азәрбајҹанын башга бөлкәләриндән олан бир нечә вәтәндашымыз да вар. Амма һәлак оланларын әксәријјәти Нахчыван Мухтар Республикасынын сакинләридир.

Бүтүн бунлар һамысы бирликдә бизим үмуми дәрдимизә, үмуми кәдәримизә, үмуми гәм-гүссәмизә чеврилибдир. Она көрә сиз дә бураја кәлмисиниз, она көрә мән дә бураја кәлмишәм. Баш вермиш бу гәза илә әлагәдар вә вәтәндашларымызын һәлак олмасы илә әлагәдар олараг Азәрбајҹан халгына бир даһа дәрин һүзнлә башсағлығы верирәм. Һәлак оланларын аилә үзвләринә, јахынларына, гоһум-әгрәбаларына бир даһа дәрин һүзнлә башсағлығы верирәм. Аллаһ һәлак олмуш сојдашларымыза рәһмәт eләсин, онларын гәбирләри нурла долсун. Аллаһ онларын аилә үзвләринә, гоһум-әгрәбаларына сәбр версин. Аллаһ халгымыза сәбр версин.

Халгымыз сәбрли, дөзүмлү халгдыр. Сон илләр биз дәфәләрлә фаҹиәләрлә расттлашмышыг, торпагларымызы горујараг шәһидләр вермишик. Ишғал олунмуш торпагларымыздан гачгын дүшмүш вәтәндашларымыз һәддиндән артыг ағыр шәраитдә јашајырлар. Амма халгымыз буна дөзүр вә биз дөзәҹәјик. Дөзәҹәјик она көрә ки, артыг бизим мүстәгил Азәрбајҹан Республикамыз вар, биз мүстәгил дөвләтик. Дөзәҹәјик она көрә ки, өзүмүз өз талејимизин саһибијик вә өз адәт-ән'әнәләримизи кери гајтармышыг, улу бабаларымызын гојдуғу јолла кедирик. Дөзәҹәјик она көрә ки, бизим мә'нәви мәнбәјимиз олан Ислам динимиз Азәрбајҹанын һәр јериндә өзүнә лајиг јерини тутубдур вә күман едирәм ки, Аллаһ бизә јардымчы олаҹаг, көмәк едәҹәк вә биз белә ағыр шәраитдән чыхаҹағыг. Дөзәҹәјик она көрә ки, биздә инам вар ки, зәбт олунмуш торпаглардан ишғалчы дәстәләри чыхараҹағыг, Азәрбајҹан Республикасынын әрази бүтөвлүјүнү тә'мин едәҹәјик, мүстәгил дөвләт кими Азәрбајҹан Республикасынын сәрһәдләринин тохунулмазлығыны тә'мин едәҹәјик вә Азәрбајҹан халгыны хошбәхт кәләҹәјә апараҹағыг. Бах, буна көрә дә халгымыз дөзүр вә буна көрә мән бүтүн халгымыза, бүтүн вәтәндашларымыза тәшәккүрүмү билдирирәм. Сизи әмин етмәк истәјирәм ки, халгымызы бу вәзијјәтдән чыхармаг үчүн, республикамызы бу дәрд-бәладан хилас етмәк үчүн, инкишаф етдирмәк үчүн әлимдән кәләни едирәм вә бундан сонра да едәҹәјәм.

Бизә тәскинлик верән одур ки, дүнја бирлијиндә өз јеримизи тутмушуг. Азәрбајҹан халгынын дүнјада, һәр јердә өзүнәмәхсус јери вар, ады вар, бүтүн халглар ичәрисиндә биз дә варыг. Бирләшмиш Милләтләр Тәшкилатынын үзвүјүк, бүтүн бејнәлхалг тәшкилатларын үзвүјүк. Дүнјанын бүтүн дөвләтләри илә бәрабәр һүгуглу игтисади, сијаси әлагәләр јарадырыг. Артыг бизимлә, јә'ни Азәрбајҹан Республикасы илә, мүстәгил Азәрбајҹанла, Азәрбајҹан дөвләти илә һәр бир дөвләт һесаблашыр, бизә һөрмәт едир, һөрмәт вә еһтирамла гаршылыглы әлагәләр јарадыр. Бу, бизим бөјүк наилијјәтимиздир. Бу, халгымызын тарихиндә чох јүксәк вә парлаг бир мәрһәләдир. Бу наилијјәтләрә көрә биз өзүмүзә тәскинлик веририк. Буна көрә дә биз дөзмәлијик ки, кәләҹәјимизи, кәләҹәк нәсилләрин даһа да фираван һәјатыны тә'мин едә биләк.

Билирсиниз ки, мән сон күнләр Бөјүк Британијада, Франсада олмушам. Бејнәлхалг игтисади тәшкилатлар, малијјә тәшкилатлары илә, дөвләт органлары илә данышыглар апарыб јенә дә Азәрбајҹанын мөвгеләрини мөһкәмләндирмәк, игтисади әлагәләримизи кенишләндирмәк үчүн лазыми тәдбирләр көрдүм, бунлар да өз нәтиҹәләрини верир вә верәҹәкдир.

Јахын достумуз, Түркијә Ҹүмһуријјәтинин президенти һөрмәтли Сүлејман Дәмирәл мәним дә'вәтимлә бу күн Азәрбајҹана рәсми сәфәрә кәлир. Азәрбајҹан артыг мүстәгил дөвләтдир вә бөјүк-бөјүк дөвләтләрин башчылары, нүмајәндә һеј'әтләри Азәрбајҹана кәлирләр, өлкәмизи зијарәт едирләр. Азәрбајҹанын нүмајәндәләри дә дүнјанын бөјүк дөвләтләринә сәфәрләр, зијарәтләр едирләр, көрүшләр кечирир, мүгавиләләр имзалајырлар. Бунлар бизим һәјатымызда олан јениликләрдир вә мүстәгиллијимизин бизә бәхш етдији не'мәтләрдир. Биз бунларла өјүнә биләрик, фәхр едә биләрик, өзүмүзә тәскинлик верә биләрик, бунларла өзүмүзә тәскинлик вермәклә бу дәрд, бәла, кәдәр шәраитинә дөзә биләрик.

Мән бир даһа сизә башсағлығы верирәм, Азәрбајҹан халгына башсағлығы верирәм, һәлак оланларын аиләләринә башсағлығы верирәм вә һәлак оланларын аиләләринә, гоһум-әгрәбаларына Аллаһдан сәбр диләјирәм. Аллаһ һәлак оланлара рәһмәт eләсин, Аллаһ Вәтәнимизин кешијиндә, торпагларымызын мүдафиәсиндә шәһид оланларын һамысына рәһмәт eләсин.

***

Сонра шејхүлислам Һаҹы Аллаһшүкүр Пашазадә бу кәркин дөврдә вахт тапыб ҹүмә ахшамында бу мәрасимә кәлдијинә көрә Азәрбајҹан президенти Һејдәр Әлијевә миннәтдарлыг етди, Азәрбајҹан халгы адындан вә мәрасим иштиракчылары адындан дөвләтимизин рәһбәринә башсағлығы верди.

Тәзәпир мәсҹидиндә мәрасим баша чатдыгдан сонра Нахчыванда тәјјарә гәзасы нәтиҹәсиндә һәлак оланларын хатирәсинә еһсан верилди.

АзәрТАҹ.

Фото О. Ајдыноғлунундур.

АЗӘРБАЈҸАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИ ЗАТИ-АЛИЛӘРИ ҺЕЈДӘР ӘЛИЈЕВ ҸӘНАБЛАРЫНА

Әзиз Һејдәр Әлирза оғлу!

Нахчыванда баш вермиш, бөјүк инсан тәләфатына сәбәб олмуш тәјјарә гәзасы илә әлагәдар Сизә дәрин һүзнлә башсағлығы верирәм.

Хаһиш едирәм, һәлак оланларын гоһумларынын вә јахын адамларынын дәрдинә үрәкдән шәрик олдуғуму онлара чатдырасыныз.

Б. ЈЕЛТСИН.

МОСКВА, 6 декабр 1995-чи ил.

АЗӘРБАЈҸАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИ ЗАТИ-АЛИЛӘРИ ҺЕЈДӘР ӘЛИЈЕВ ҸӘНАБЛАРЫНА

Һөрмәтли Һејдәр Әлирза оғлу!

Нахчыванда бөјүк инсан тәләфатына сәбәб олмуш тәјјарә гәзасынын баш вермәси бизи дәриндән сарсытды. Бунунла әлагәдар Сизә вә бүтүн дост Азәрбајҹан халгына сәмими гәлбдән башсағлығы верирәм. Хаһиш едирәм, һәлак оланларын гоһумларына вә јахын адамларына чатдырасыныз ки, онларын дәрдинә үрәкдән шәрикәм.

В. ЧЕРНОМЫРДИН,
Русија Федерасијасы һөкумәтинин сәдри.

АЗӘРБАЈҸАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИ ҺЕЈДӘР ӘЛИЈЕВӘ

Һөрмәтли Һејдәр Әлирза оғлу!

Нахчыван тәјјарә лиманында ТУ-134 тәјјарәсинин гәзаја уғрамасы илә әлагәдар Сизә сәмими гәлбдән башсағлығы верирәм, һәлак оланларын гоһум-әгрәбаларынын дәрдинә шәрик чыхдығымы билдирирәм.

Т. Г. АНОДИНА,
Дөвләтләрарасы Авиасија Комитәсинин сәдри.

АЗӘРБАЈҸАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИ ЗАТИ-АЛИЛӘРИ ҺЕЈДӘР ӘЛИЈЕВ ҸӘНАБЛАРЫНА

Зати-алиләри!

Өлкәниздә илк дәфә кечирилән азад парламент сечкиләри мүнасибәтилә Сизи сәмими гәлбдән тәбрик едирәм вә рәһбәрлијиниз алтында олан Јени Азәрбајҹан Партијасынын бу сечкиләрдә гәләбә чалараг парламентдәки јерләрин әксәријјәтини газанмасындан мәмнун олдуғуму билдирирәм. Бу сечкиләр дост Азәрбајҹан халгынын тәрәгги вә чичәкләнмәјә олан дәрин үмидләрини һәјата кечирмәк истигамәтиндә апардығыныз фәалијјәтә халгынызын гәти инамыны бариз шәкилдә нүмајиш етдирди.

Зати-алинизә ҹансағлығы, хошбәхтлик арзу едирәм вә үмидвар олдуғуму билдирирәм ки, өлкәләримизи бир-биринә бағлајан достлуг мүнасибәтләри бундан сонра да мөһкәмләнәҹәк вә инкишаф едәҹәкдир.

Ән дәрин һөрмәт вә еһтирамла, гардашыныз,

Мәһәммәд Һүсни МҮБАРӘК,
Мисир Әрәб Республикасынын президенти.

2 декабр 1995-чи ил.

БРАЗИЛИЈА ФЕДЕРАТИВ РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТИНИН ХАРИҸИ ИГТИСАДИ ӘЛАГӘЛӘР ҮЗРӘ МҮШАВИРИ Ҹ-б Ч. М. ВИЛАР ДЕ ГУЕРОЗУН АЗӘРБАЈҸАН РЕСПУБЛИКАСЫНА СӘФӘРИ ҺАГГЫНДА

Азәрбајҹан Республикасы Милли Мәҹлисинин сәдри ҹәнаб Рәсул Гулијевин дә'вәтилә Бразилија Федератив Республикасы президентинин хариҹи игтисади әлагәләр үзрә мүшавири сәфир Ч. М. Вилар Де Гуероз башда олмагла Бразилија нүмајәндә һеј'әти 1995-чи ил декабрын 3-дән 6-дәк Азәрбајҹанла Бразилија арасында сых сијаси, игтисади, мәдәни әмәкдашлығын имканларыны мүзакирә етмәк мәгсәдилә өлкәмиздә сәфәрдә олмушдур.

Бразилија нүмајәндә һеј'әти Азәрбајҹан Республикасы президенти ҹәнаб Һ. Әлијев, Милли Мәҹлисин сәдри ҹәнаб Р. Гулијев тәрәфиндән гәбул едилмиш, баш назирин мүавини А. Аббасов, хариҹи ишләр, хариҹи игтисади әлагәләр, тиҹарәт, игтисадијјат назирликләриндә, Азәрбајҹан Республикасы Дөвләт Нефт Ширкәтиндә, Азенержи консерниндә көрүшләр кечирмишдир.

Ч. М. Вилар Де Гуероз Азәрбајҹан президентинә Бразилијанын дөвләт башчысы Фернандо Һенрики Кардозонун јахын кәләҹәкдә Бразилијаја рәсми сәфәр етмәк дә'вәтини чатдырмышдыр. Дә'вәт Азәрбајҹан Республикасы президенти тәрәфиндән гәбул едилмишдир.

Бразилија нүмајәндә һеј'әти илә кечирилән көрүшләр бир тәрәфдән Азәрбајҹанын нефт еһтијатларына, минерал мәнбәләринә вә кәнд тәсәррүфаты шәраитиндә әсасланан әһәмијјәтли игтисади потенсиалы, сон он ики ај әрзиндә макросабитләшмә програмынын олдугҹа гәнаәтбәхш нәтиҹәләри, јени игтисади сијасәт програмынын вә бејнәлхалг тәшкилатларын көмәјилә јенидә гәбул олунмуш структур ислаһатларын мүвәффәгијјәтлә һәјата кечирилмәси перспективләри вә дикәр тәрәфдән Бразилијада пул дөвријјәсинин сабитләшмәси саһәсиндәки наилијјәтләр вә игтисади дирчәлиш һәр ики өлкәнин даһа сых игтисади әлагәләр вә инвестисија имканлары олдуғуну көстәрмишдир.

Мүзакирәләр заманы, тәрәфләр достлуг вә әмәкдашлыг, тиҹарәт-игтисади, виза хидмәтләри, мәсләһәтләшмә протоколу, икитәрәфли верки, инвестисијаларын тәһлүкәсизлијинә зәманәт һаггында сәнәдләр һазырланмасы үчүн данышыглар апармағы ваҹиб һесаб етмишләр. Азәрбајҹан Республикасынын Үмумдүнја Тиҹарәт Тәшкилатынын ишиндә бәрабәрһүгуглу иштиракына олан марағ да мүзакирә олунмушдур.

Азәрбајҹан Республикасы Дөвләт Нефт Ширкәти илә Бразилијанын Петробраз ширкәти арасында кениш вә фајдалы данышыглар апарылмышдыр. Данышыглар нәтиҹәсиндә үмуми фикрә кәлинмишдир ки, Азәрбајҹанын нефт е'малы заводларынын ишинин јүксәк сәвијјәјә чатдырылмасы үчүн хидмәт саһәси вә ајры-ајры дәниз саһәләриндә тәдгигат үзрә контрактлар васитәсилә гаршылыглы, фајдалы, ишкүзар имканлар јаратмаг олар. Сәфәр заманы топланмыш мә'луматлар Петробраз ширкәтинин баш гәраркаһында әтрафлы тәһлил едиләҹәк, бу имканларын кәләҹәк мүзакирәси вә гијмәтләндирилмәси үчүн Бакыја техники нүмајәндә һеј'әти көндәриләҹәкдир.

Ики өлкә арасында енеркетика саһәсиндә әмәкдашлыг мәсәләләри дә мүзакирә олунмушдур. Азәренержи консернинин лајиһәләриндә Бразилијанын өзәл фирмаларынын иштиракы мүмкүн һесаб едилмишдир.

Көрүшләрдә инфраструктур, инвестисија гојулушу програмларында, тикинти ширкәтләринин һәм аваданлыг, һәм дә хидмәтлә тәҹһиз олунмасында Бразилија фирмаларынын иштиракы мүзакирә едилмишдир. Азәрбајҹан Республикасынын өзәлләшдирмә програмы нөгтеји-нәзәриндән гејд едилмишдир ки, тиҹарәт әлагәләриндә һәр ики өлкәнин өзәл секторуна архаланмаг олар.

КҮРДӘМИРДӘН ИКИ ХӘБӘР

ТӘСКИНЛИК...

«Шур» нәшријјаты јазычы-һүгугшүнас, республика Јазычылар Бирлијинин үзвү Әлисәфа Азајевин Күрдәмир шәһидләринә һәср олунмуш китабыны 3000 нүсхә тиражла чап етмишдир.

Бәдии-сәнәдли характерли китабда ермәни гәсбкарларына гаршы мәрдликлә синә кәриб, ганлы чарпышмаларда һәлак олмуш 80 иикиддән сөз ачылыр. Онларын арасында Күрдәмирә пәнаһ кәтирмиш Ҹәбрајыл, Зәнкилан вә Фүзули гачгынларынын да беш өвлады вар.

ХОШ ДИЛӘКЛӘ...

Күрдәмир ҹамааты адындан Газах рајонунда јерләшән «Н» һәрби һиссәсинин әскәрләринә әрзаг јардымы апарылмышдыр. Рајон иҹра һакимијјәти башчысынын мүавини Камил Хәләфов вә шө'бә мүдири Чодар Нағыјев 150 кг әт, 50 кг дүјү, 100 кг ун, 50 кг пендир, 200 кг чөрәк вә дикәр әрзаг пајыны әскәрләримизә тәһвил верәрәк онлара Вәтән гаршысында шәрәфли хидмәтләриндә угурлар диләмишләр.

Елхан ГӘНБӘРЛИ.

Һөрмәтли баш редактор!

Бу күнләрдә әлјазмаларымын арасында унудулмаз Ҹәфәр Хәндан һаггында «Әдәбијјат вә инҹәсәнәт» гәзетинин бланкларында јазылмыш мәгаләми көрдүм. 1980-чи ил мајын 20-си, он беш ил әввәл. Вәрәгләр артыг саралмышдыр. Гәзетдә бир силсилә ше'рим кетдијинә көрә, мәгаләм чап едилмәјиб. О вахтдан башга материаллара гарышыб галыбды. Мән онун бә'зи јерләринә јенидән бахдым вә редактә етдим.

Мүмкүнсә, педагожи фикир тарихимиздә хүсуси јери олан көркәмли алим вә шаир, сијаси-иҹтимаи хадим Ҹәфәр Хәнданын анадан олмасынын 85 иллији күнләриндә бу јазыны чап едәсиниз.

Һөрмәтлә,

Нәриман ҺӘСӘНЗАДӘ.

Ҹәфәр ХӘНДАН—85

УНУДУЛМАЗ ИНСАН

Ҹәфәр Хәндан мүәллими демәк олар ки, мән он үч јашымдан танијырдым вә севирдим. Јә'ни илк ше'р јаздығым күнләрдән адыны ешидиб үзүнү көрмәдијим илк мүәллимим олмушду. Синиф мүәллимим онун «Әдәбијјат нәзәријјәси» китабыны охумағы тәвсијә едирди. Ше'р јазырдым, амма ше'рин гајда-ганунларыны, нәзәријјәсини билмирдим. Пирли орта мәктәбинин јухары синифләриндә бу китаб әлимә кечди. Бу китабла бәрабәр, әдәбијјатдан вә онун нәзәријјәсиндән дәрс дејән мүәллимим Бәјрам Бәјрамов ше'рә олан һәвәсими даһа да аловландырырды. Шаир үрәји һансы јашда олур-олсун һәмишә ики кәлмә хош сөзә мөһтаҹды. Һ. Зәрдаби адына Кәнҹә Педагожи Институтунда охудуғум заман мән Ҹәфәр мүәллимин «нәзәријјә» китабындан имтаһан вердим. Тәрҹүмә устасы кими гијмәтләндирилән вә хатирәси мәним үчүн әзиз олан көзәл лирик шаиримиз Әләкбәр Зијатај Кәнҹә институтунда «Әдәбијјат нәзәријјәси»ндән дәрс дејирди.

Институтун биринҹи курсуну битириб, икинҹи курса кечмишдим. Гијмәтләрим јүксәк иди, Бакыда охумаг арзусуна дүшмүшдүм. Дөвләт университетиндә тәһсилими давам етдирмәк үчүн Бакыја кәлдим.

Биринҹи дәфә Ҹәфәр мүәллими Јазычылар Иттифагында кәнардан көрдүм. Һансы әсәрининсә кениш мүзакирәсиди. Фикирлијди. Кәнардан салам вердим, саламымы алды вә көрдүм ки, өјни ачылды, күлүмсәди.

О вахт университет Коммунист күчәси 6-да (Истиглал, 6) јерләширди. Ҹәфәр мүәллим университетин ректору иди. Көрүшдүк. Елә билдим, чохданкы бир танышымла, јә дә гоһумумла ел тутурдум. Бу, мәндән өтәри бүтөв бир дүнјә иди. Арзуму билдирдим ки, университетә охумаг үчүн кәлмишәм. Тәзәҹә јаздығым әризәми тәгдим етдим. Үстүнү јазды ки, е'тираз етмирәм. Кәнҹәдә, институтда да мәнә демишдиләр ки, е'тираз етмәсәләр, биз сәни бурахарыг.

Беләликлә, мән Бакыја кәлиб, университетдә бир курс ашағы тәһсилими давам етдирдим.

Бөјүк алим вә шаир, көзәл инсан кими һамынын севдији Ҹәфәр мүәллимин мүһазирәләринә гулаг асырдым. Чох сәлис данышырды, тәләбәләрин суалларына о саат ҹаваб верир, һеч кәсин сөзүнү кәсмир, һеч кәс дә онун сөзүнү кәсмирди. Зәнкләр вуруланда хәбәримиз олмурду. Тәәссүфләр олсун ки, белә көркәмли мүәллимләримизин, милләтин нәҹиб оғулларынын сәсини, мүһазирәләрини вахтында магнитофон лентинә јазыб сахламајыблар. Инди аудиторијаларда тәләбәләр онларын мүһазирәләринә јенидән гулаг асар, белә шәхсијјәтләрин мә'нәви дүнјасына даһа јахындан бәләд олмаг имканы әлдә едәрдиләр. Һәмин мүһазирәләри магнитофон лентләриндән көчүрүб, нәшр етмәк дә оларды ки, мә'нәви ирсимизи дүзкүн гијмәтләндирә биләк. Бунлар дәрс вәсаити кими, елми-педагожи мүһитин мүәјјән мәрһәләси кими дә, әвәзсиз вә тәкраролунмаз милли сәрвәтимизди. Белә адамларын шәхсиндә милләтин етик-естетик, әхлаги дәјәрләри али тәһсил очагларында тәзаһүр едир, әкс-сәда верирди. Мәктәб дә тәрбијә мәктәбиди.

Мән инди Ҹәфәр мүәллимдән данышаркән истәр-истәмәз Азәрбајҹан университетини университет едән Мир Ҹәлал Пашајеви, Мәммәд Ҹәфәр Ҹәферову, Меһбалы Гасымову, Әли Султанлыны, Меһди Әлијеви, Шәфәәт Меһдијеви, Шыхәли Гурбанову, Әли Фәһмини, дүнјасыны чох тез дәјишән Фирудин Һүсејнову хатырлајырам. Бу филологлар, философлар, педагоглар, ријазијјат алимләри антик дөвр јунан әдәби, фәлсәфи-естетик фикриндән тутмуш гәдим Рома дөврүнә, Италија интибаһына, алман фәлсәфи фикринә гәдәр вә ондан сонракы иҹтимаи-сосиоложи тәфәккүр тарихини мәнимсәмишдиләр. Буна көрә дә мәнимсәдә билирдиләр. Бу күн һәр һансы бир профессор мәтбуат сәһифәләриндә һәдәрән-пәдәрән јазырса, о, гәтијјән өзүнү белә зијалыларымызын вариси саја билмәз.

Алимләримизин сырасында јаддагалан вә өз јери олан әдәбијјатшүнас Әһәд Һүсејнов сөһбәтләринин бириндә Ҹәфәр мүәллими хатырлајараг дејирди ки, бизим диссертасијалары о дикте едирди. Сонра биз макинада јаздырыб апаранда бир дә нәзәрдән кечирир, әјәр-ексијини дүзәлдирди. Биз јорулурдуг, о, јорулмаг билмирди. Бу сөзләри бир унудулмаз инсан, о бири унудулмаз инсанын һаггында миннәтдарлыгла данышырды. Инди икиси дә һагг дүнјасындадыр. Аллаһ онлара рәһмәт еләсин!

Мән о заман дәрсләрарасы фикирләширдим ки, тәзә ше'рләримдән бир нечәсини Ҹәфәр мүәллимә охујум. Чүнки ше'рдән, сәнәтдән чох сөһбәт едирди. Өзүнүн дә ше'р китабларыны охумушдум. Анҹаг бир күн (ики ај чәкмәмиш) онун јанына ше'р охумаға јох, јенә әризәмин үстүнү јаздырмаға кетдим. Тәзәдән Кәнҹәјә, педагожи институтa гајытмағым бәрәдә хаһиш етдим. Сәбәбини сорушду. Дедим Бакыда галмаға нә јерим, нә дә имканым вар. Бирҹә анам вар иди, о да Газахда, тәк-тәнһа гојуб кәлмишдим. Галан һеч кәсим јохду. Бәрк тутулмушду.

— Ахы, инди сәни һеч бир институт көтүрмәз. Илин ортасыдыр. Һараја гајыдырсан! — деди. Сонра билдирди ки, ше'р јазмағымдан да хәбәри вар. Мәнә бир ше'р охутду вә деди гајытма. Разылашдым. Лакин бу севинҹим чох чәкмәди.

Арадан үч-дөрд күн кечмиш јенә кәлдим ки, гајытмалыјам. Әввәл университетә гәбул едилмәјими хаһиш етмишдим, инди дә чыхыб кетмәјими хаһиш едирдим. Нә фикирләшдијини билмәдим, сонра бир балаҹа кағыз јазыб верди ки, Кәнҹәдә ректора тәгдим едим. Вәзијјәтим бәрәдә бир-ики ҹүмлә јазмышды, хаһиш едирди ки, гајыданда мәни икинҹи курса көтүрсүнләр. Белә дә олду.

Дүз дејирләр ки, инсан инсана исинишир. Бәлкә дә бу изаһ олунмајан инсани бир һиссдир.

Ушаг да, бөјүк дә меһрибанлыг истәјир. Һәр дәфә меһрибанлыг, хош үз көрдүјүм үчүн, мән һеч Ҹәфәр мүәллимдән ајрылмаг истәмирдим. Амма ајрылмалыјдым. Онун парлаг симасы инди дә көзүмүн өнүндәдир: садә, меһрибан, сөзүн әсл мә'насында хејирхаһ.

Сонралар Ҹәфәр мүәллимлә Бакыда бир дә көрүшдүк. Мән институту битирмишдим, ше'рләрим гәзетләрдә дәрҹ едилирди. Университетә кәлмәјими, гајытмағымы хатырлады. Анамы хәбәр алды. Артыг ону итирмишдим. Бу күҹлү һафизәни сонралар Ҹәфәр мүәллимин оғлу, танынмыш шаир Рәфиг Зәкада көрдүм. Гәдим вә мүасир түрк — Азәрбајҹан ше'рини әзбәрдән дејир. Елә бил онун синәси поезија мүнтәхәбатыдыр. Мән бу гәләм достумузда атасындан кәлмә бир илаһи хејирхаһлығы да көрдүм. Истанбулдакы достларынын дә'вәтилә мән оғлумла бирликдә илк дәфә Түркијәјә кедиб мүгәддәс јерләри зијарәт еләдим. Сон илләрдә Түркијәдә Рәфиг Зәка Хәндан чағдаш Азәрбајҹан әдәбијјатынын сәриштәли тәблиғатчысы кими дә танынмышдыр. Мәним дә әдәби јарадыҹылығым бәрәдә Түркијәдә ири бир мәгалә чап етдирмиш вә гардаш түрк охуҹуларымызы таныш етмишди.

Јери кәлмишкән, дејим ки, вахтилә Ҹәфәр мүәллим о вахткы «Әдәбијјат гәзети»ндә мәним һаггымда јазмышды. Мәгаләнин бир јериндә «Ше'р демәк истәјирәм» адлы ше'римдән бир бәнди мисал кәтирирди. Орада:

Илһам алыб тәбиәтдән,
ше'р демәк истәјирәм —

мисралары вар иди, тәнгид едирди.

Көрүшәндә башымы сығаллады. Чохлу китаб оху, классикләри даһа чох. Шаирләр аз охујан олур, — деди.

Ҹәфәр мүәллимин вахтсыз вә гәфил өлүмү һамымызы јандырды. Јахшы инсанын дүнјадан кедиши бөјүк бошлуг јарадыр. Ирс зәнҹири гырылыр, һармонија позулур.

Мән буну о вахт да һисс едирдим.

Нәриман ҺӘСӘНЗАДӘ.
20 мај, 1980.